

Отворен пристап и цитирање - работилница -

м-р Розита Петринска-Лабудовиќ

Докторска школа на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

10.2.2022

1. дел :

Отворен пристап

Зачетоци на отворената наука

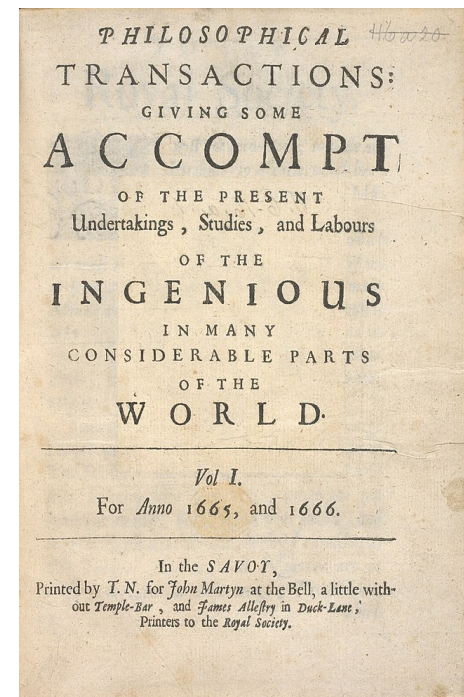
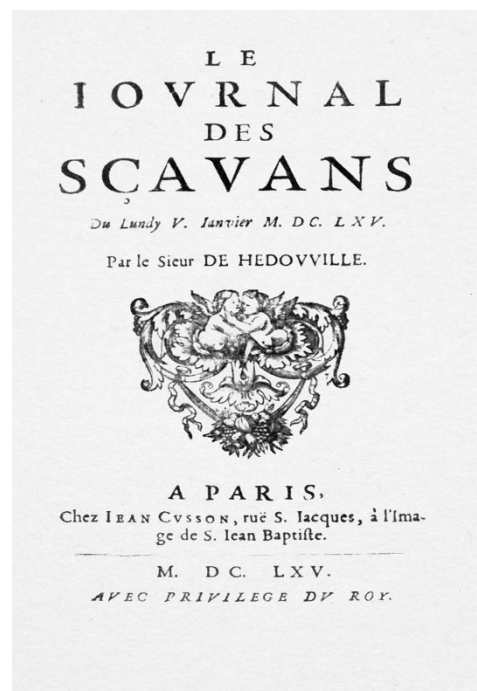
- Научна револуција: крај на 16-ти и почеток на 17-ти век
  - Премин од тајност (*ethos of secrecy*) кон отворена наука (*open science*)
- Појава на првите научни списанија во Европа

Journal des Sçavans

- Денис де Сало (Denis de Sallo)
- 5. јануари 1665 година во Париз

Philosophical Transactions

- Хенри Олденбург (Henry Oldenburg)
- Кралско друштво (The Royal Society)
- 6. март 1665 година во Лондон

Отворена наука

- **Отворен пристап** – неограничен дигитален пристап до научни податоци (научна литература);
- **Отворени истражувања** – отворена истражувачка инфраструктура (технички елементи и организација)
  - Репозиториуми: институционални, национални, регионални, тематски (дисциплинарни);
- **Отворени податоци** – слободен пристап до податоци кои се собрани, нотирани или генерирани со цел да се анализираат и преку нив да се дојде до научни резултати;
- **Отворена рецензија** – отворен процес на вреднување на трудовите;
- **Отворено образование** – квалитетно образование достапно за сите, во било кое време, со помош на било кој уред
  - Услови: отворени образовни содржини и отворени технологии.

Институциски репозиториуми

- Современа форма на чување на резултатите од научните активности на високошколските институции;
- Целокупната научна продуктивност на високошколската институција;
- Единствени дигитални системи, односно збирки на дигитална граѓа, кои се основаат во рамките на е-инфраструктурата на институцијата;
- УКИМ: [Репозиториум на трудови на УКИМ](#)

Репозиториум на трудови на УКИМ

← → ↻ repository.ukim.mk/?locale=mk

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје

MK EN Пријавете се на: ▾

REPOSITORY OF UKIM

Репозиториум на трудови на УКИМ

Search term... 🔍

Членки на Универзитет „Св. Кирил и Методиј“

Датуми

Пребистај

- > Организации & Збирки
- > Автори
- > Наслови
- > Keyword
- > Type

Explore by

- > Publications
- > Researchers
- > Organizations

Grid of Faculty Logos:

- "Blaze Koneski" Faculty of Philology
- Faculty of Agricultural Sciences and Food
- Faculty of Architecture
- Faculty of Civil Engineering
- Faculty of Computer Science and Engineering
- Faculty of Dentistry
- Faculty of Design and Technologies of Furniture and Interior
- Faculty of Dramatic Arts
- Faculty of Economics
- Faculty of Electrical Engineering and Information Technologies
- Faculty of Fine Arts
- Faculty of Mechanical Engineering
- Faculty of Medicine
- Faculty of Music
- Faculty of Natural Sciences and Mathematics
- Faculty of Pharmacy

Отворен пристап (англ. *Open Assess, OA*)

Слободен, бесплатен и непречен онлајн пристап до дигитални научни информацији кој овозможува читање, сочувување, дистрибуција, пребарување, дофат, индексирање и/или друго законско користење.

(Хрватска декларација за отворен пристап)

Клучни меѓународни документи

- [Декларација за слободен пристап од Будимпешта](#), 2001
- [Бетазданска изјава](#), 2003
- [Берлинска декларација за отворен пристап до знаењето од природно-математичките и хуманистичките науки](#), 2003
- [Препорака на ЕК 2018/790 за пристап и чување на научни информации](#), 2018

Придобивки од отворениот пристап

Придобивки за науката:

- Забрзување на иновациите и напредокот на науката,
- Подобрување на квалитетот,
- Избегнување на непотребното дуплирање на истражувањата,
- Алатка во борбата против научните измами.

Придобивки за авторите:

- Зголемена видливост
- Зголемена цитираност
- Подобар квалитет
- Подобра научна комуникација
- Побрз истражувачки процес
- Заштеда
- Транспарентност

Процес на објавување на труд - општо

Верзии на трудот: нерецензирана верзија

- Англ.: *submitted manuscript, pre-print, pre-refereeing*;
- Првичната верзија пратена до списанието за објавување;
- Најчесто се разликува во однос на содржината од верзијата прифатена за објавување/објавената верзија, бидејќи во неа не се направени измените кои рецензентите ги бараат од авторот;
- Може да се објавува во репозиториуми со Зелен пристап;

Верзии на трудот: рецензирана верзија

- Англ. *post-print; final draft post-refereeing; author accepted manuscript (AAM)*;
- Верзија која го поминала процесот на рецензија, авторот го ревидирал текстот и трудот е прифатен за објавување;
- По содржина е иста со објавената верзија, но графички се разликува од неа;
- Може да се објавува во репозиториуми со Зелен пристап, некогаш по истекот на периодот на ембарго;

PROJECT PORTFOLIO MANAGEMENT (PPM) IN THEORY AND PRACTICE

Rozita Petrinska Labudoviki

Abstract

Project portfolio management (PPM) is a relatively new discipline of project management, and it coordinates and controls the projects in organization's project portfolio with aims to maximize projects' results, to balance portfolio risks and to align the projects to the strategic goals of the organization. In an organization, PPM is on a higher level compared to project management, as the final goal of PPM is achievement of the strategic goals through the projects included in the portfolio. However, different organizations have different attitude towards implementation of PPM, so PPM processes vary from one organization to another. This paper gives an overview of the theory of PPM and role of PPM software tools used in managing project portfolios. It further deals with the representation of project portfolio management theory in practice. Two case studies are provided as illustration. The first case study describes the findings regarding the implementation of PPM at Online Computer Library Center (OCLC), a non-for-profit organization with HQ in Dublin, Ohio, USA. The second case study describes implementation of PPM in Johnson Controls, an American factory for production of electronic parts for automobile industry, located in the free economic zone in the vicinity of Skopje.

Keywords: project portfolio, project portfolio management, PPM support tools, PPM in practice

1 INTRODUCTION

Projects play an essential role in modern organizations' battle for success, and in achieving and maintaining market competitiveness. They are undertaken to complete certain tasks in businesses of all types and sizes, and defining projects is very common and useful way to manage operational goals and activities in an organization or organizational unit (Zheng, 2009). Projects are defined as temporary endeavours undertaken to create a unique product or service (PMI, 2008). Their temporary character - every project has its beginning and a definite end - and their uniqueness make them distinct from operations, which are ongoing and repetitive (PMI, 2008). More elaborate definition is provided by Turner (1999), who suggests that a project is an endeavour in which human, financial and material resources are organised in a novel way to undertake a unique scope of work of given specification, which constraints of cost and time, so as to achieve beneficial change defined by quantitative and qualitative objectives (Turner, 1999; Filipov, Mool, Balders, & Van der Weg, 2010). Project management and temporary organizational structures do not serve only to deal with extraordinary tasks, but also to complete regular everyday operations in the organizations (Engwall, 2003). In the last couple of decades, increased use of project management can be witnessed in organizations, especially those of the developed economies. Organizations use project management as a means to achieving their goals, and by managing projects they are able to improve their planning capabilities, control of their activities and the ways of using organizational resources. As project management tools and methods proved to be successful, managers determined that pushing the organizations to the form of projects can improve operations efficiency. According to the international non-for-profit organization Project Management Institute (PMI), which is considered to be authority in the field of project management, today 1/5 of the world's GDP or 12 trillion American dollars are spent on projects (PMI, 2012).

Верзии на трудот: објавена верзија

- Англ. *Publisher's version/PDF; Version of Record (VoR); Published PDF;*
- Иста по содржина со рецензираната, но графички се разликува по преломот, го содржи логото на издавачот, има пагинација и сл.;
- Најчесто, може да се постави во репозиториуми само ако е објавено во списание со Златен пристап или во хибридно списание;

MEST Journal
DOI 10.12709/mest.02.02.20

PROJECT PORTFOLIO MANAGEMENT IN THEORY AND PRACTICE

Rozita Petrinska-Labudovikj

Ss. Cyril and Methodius University – Faculty of Electrical Engineering and Information Technologies, Skopje, Republic of Macedonia

© MESTE NGO

JEL category: H43, M1, O22

Abstract

Project portfolio management (PPM) is a relatively new discipline of project management, and it coordinates and controls the projects in organization's project portfolio with aims to maximize projects' results, to balance portfolio risks and to align the projects to the strategic goals of the organization. In an organization, PPM is on a higher level compared to project management, as the final goal of PPM is achievement of the strategic goals through the projects included in the portfolio. However, different organizations have different attitude towards implementation of PPM, so PPM processes vary from one organization to another. This paper gives an overview of the theory of PPM and role of PPM software tools used in managing project portfolios. It further deals with the representation of project portfolio management theory in practice. Two case studies are provided as illustration. The first case study describes the findings regarding the implementation of PPM at Online Computer Library Center (OCLC), a non-for profit-organization with HQ in Dublin, Ohio, USA. The second case study describes implementation of PPM in Johnson Controls, an American factory for production of electronic parts for automobile industry, located in the free economic zone in the vicinity of Skopje.

Keywords: project portfolio, project portfolio management, PPM support tools, PPM in practice

1 INTRODUCTION

Projects play an essential role in modern organizations' battle for success, and in achieving and maintaining market competitiveness. They are undertaken to complete certain tasks in businesses of all types and sizes, and defining projects is very common and useful way to manage operational goals and activities in an organization or organizational unit (Zheng, 2009).

Projects are defined as temporary endeavours undertaken to create a unique product or service (PMI, 2008). Their temporary character - every project has its beginning and a definite end - and their uniqueness make them distinct from operations, which are ongoing and repetitive (PMI, 2008). More elaborate definition is provided by Turner (1999), who suggests that a project is an endeavour in which human, financial and material resources are organised in a novel way to undertake a unique scope of work, of given specification, which constraints of cost and time, so as to achieve beneficial change defined by quantitative and qualitative objectives (Turner,

Address of the corresponding author:

Rozita Petrinska-Labudovikj

✉: rozitape@feit.ukim.edu.mk

192

 MESTE

Published: July 2014

Видови на отворен пристап

Зелен отворен пристап (*Green OA*) – самоархивирање; поставување на рецензирани трудови во дигитални репозиториуми со слободен пристап;

Златен отворен пристап (*Gold OA*) – објавување во електронски списанија со отворен пристап;

Хибридни списанија – комбинација на отворен и затворен пристап

Зелен отворен пристап (*Green OA*)

- Бесплатен онлајн пристап до рецензирани трудови и други истражувачки/академски материјали депонирани од авторот преку самоархивирање или во институциски или тематски дигитални репозиториуми;
- Мора да е со дозвола на издавачот, доколку му се пренесени правата;
- Јавниот пристап често е одложен - **ембарго**;
- Издавачите во своите политики наведуваат која верзија на трудот може да се депонира - најчесто тоа е рецензираната, а не финалната верзија (*Version of Record*);
- Во многу случаи, отворените лиценци не се применуваат.

Златен отворен пристап (Gold OA)

- Подразбира објавување во електронски списанија со отворен пристап;
- Публикациите се достапни бесплатно и веднаш по објавувањето;
- Авторот или институцијата вообичаено плаќаат трошоци за објавување (*article processing charge – APC*);
- Лиценци за повторно користење (*Creative Commons*).

Хибридни списанија и други модели

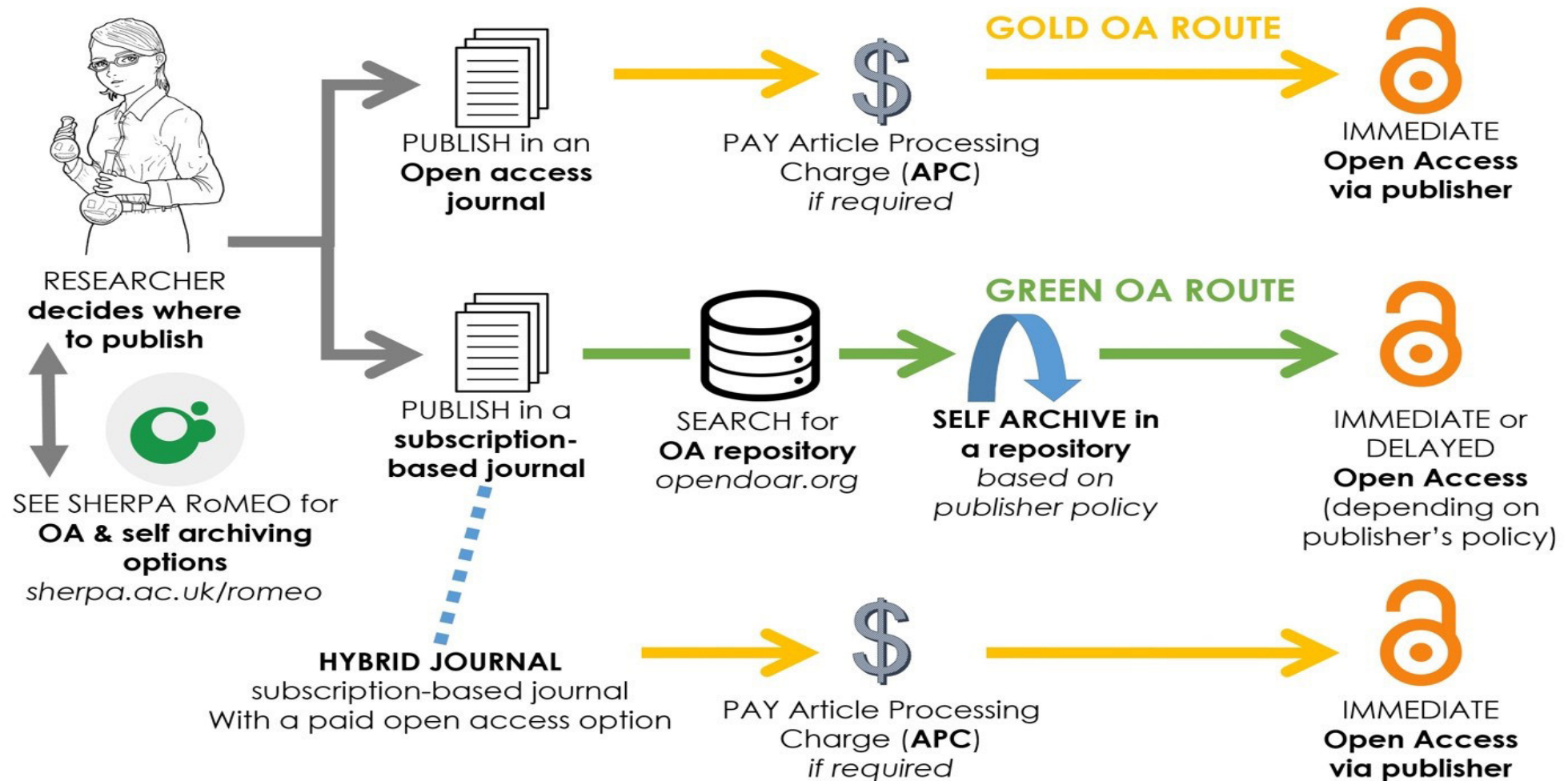
- **Хибридните списанија** - списанија со претплата (затворен пристап) кои овозможуваат отворен пристап до оние трудови за кои се платени трошоци за објавување од страна на авторите (*Article processing charge – APC*);

*Платинести или дијамантски – не наплатуваат ниту претплата, ниту трошоци за објавување - трошоците за публикување се покриени со други средства (донации, субвенции, грантови).

- *no-APC Open Access, APC-free Open Access*;

Open Access Publishing

Авторски права

- Авторското право (copyright) е еден вид право на интелектуална сопственост кое на креаторите на одредени оригинални, креативни дела им обезбедува збир на ексклузивни права.
- Најважните ексклузивни права во однос на научните дела се правото на копирање (репродукција), објавување или дистрибуирање (делење на физички копии на јавноста) и споделување онлајн.
- Кои права ги задржува авторот при склучување на договор со издавачот?
- Отворениот пристап ги охрабрува авторите да преговараат со издавачите да ги задржат правата за контрола на повторната употреба и дистрибуција на делото.

Политики на издавачите

- Политиките за авторски права се објавени јавно на веб-страниците на издавачите; на пример:

Elsevier

<https://www.elsevier.com/about/policies/copyright>

<https://www.elsevier.com/about/policies/open-access-licenses>

Springer

<https://www.springer.com/gp/open-access/publication-policies>

<https://www.springer.com/gp/open-access/publication-policies/copyright-transfer>

- Преговори со издавачот

Анекс на договорот: SPARC <https://sparcopen.org/our-work/author-rights/brochure-html/>

План С на Коалиција С (*Plan S*)

- 4 септември 2018, cOAlition S
- Збир од 10 принципи наречени План С
- Цел: „Со важност од 2021 година, сите научни публикации за резултатите од истражувањата финансирани од јавни или приватни грантови обезбедени од национални, регионални и меѓународни истражувачки совети и тела за финансирање, мора да бидат објавени во списанија со отворен пристап, на платформи со отворен пристап или да бидат веднаш достапни преку репозиториуми со отворен пристап без ембарго“.

National funders

Charitable and international funders & research organisations

European funders

Некои од барањата на Планот С

- Авторите или нивните институции ги задржуваат авторските права на нивните публикации;
- Сите публикации мора да бидат објавени под отворена лиценца, по можност лиценца Creative Commons Attribution (CC BY);
- Објавување на трудови во списанија или платформи со отворен пристап без трошоци за објавување;
- Објавување на трудови во списанија или платформи со отворен пристап, при што трошоците за објавување ќе се платат од проектите финансирани од членови на коалицијата;
- Депонирање на верзијата прифатена за објавување или службениот пдф (објавена верзија) под лиценца CC BY во репозиториум со отворен пристап (компатибилен со Планот С), без ембарго;

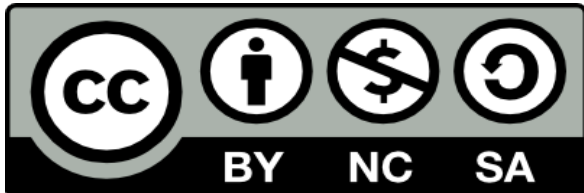
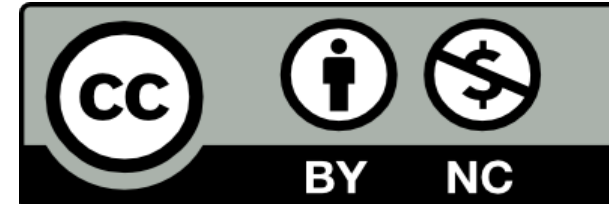
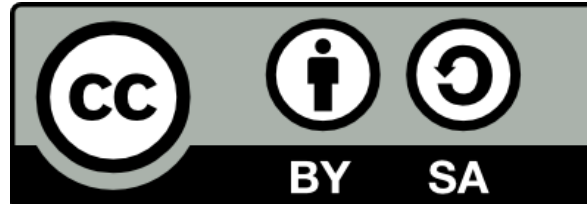

Creative Commons лиценци

- Стандардизиран начин (меѓународна важност) за доделување дозволи на јавноста за користење на кретивни дела, под законот за авторски права;
- Ги уредуваат правата за користење на содржините - овозможуваат задржување на авторското право и давање дозвола на другите да го користат делото (под определени услови);
- Можат да се доделуваат на сите видови на содржини, освен на хардвер и софтвер;
- Кога еднаш ќе се доделат, не можат да бидат повлечени или променети;
- Верзијата 4.0. (од 25.11.2013) значително се разликува од претходните верзии.

Видови на Creative Commons лиценци и алатки

Лиценца CC BY

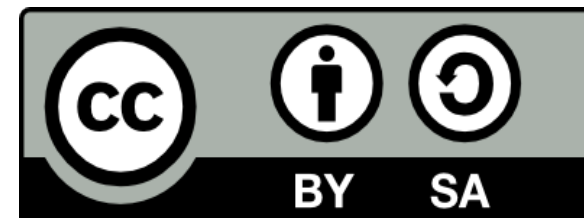

Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Авторство – се дозволува дистрибуирање и умножување на делото во било кој формат, негова адаптација, преработка и дополнување, дури и во комерцијални цели, но авторот и податоците за изворното дело мора да бидат наведени, како и да биде поставен линк до лиценцата. Мора да се нагласи и дали делото е изворно или изменето.

Лиценца CC BY-SA

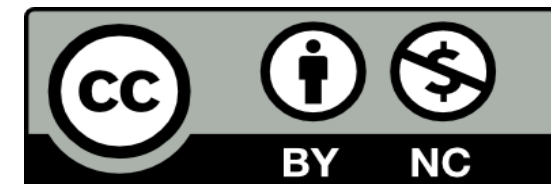
Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Авторство – Да се дели под истите услови – Да се наведат податоците за изворното дело и да се постави линк кон лиценцата, како и да се нагласи дали оригиналното дело е изменето. Доколку се преработува делото или се надградува, новото дело мора да е под истата лиценца. Дозволено е умножување, дистрибуирање и јавно изведување на делото, негова преработка и користење и во комерцијални цели.

Лиценца CC BY-NC

Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Авторство – Некомерцијално – Мора да се наведат податоците за изворното дело и да се постави линк до лиценцата, како и да се нагласи дали изворното дело е изменето. Материјалот не смее да се користи во комерцијални цели. Дозволено е умножување, дистрибуирање, јавно изведување и преработка на делото.

Лиценца CC BY-NC-SA

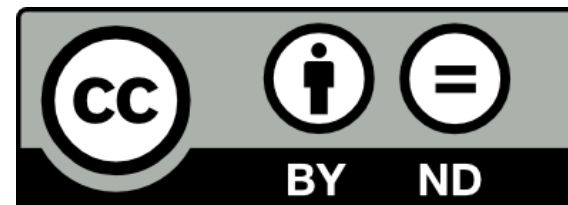
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Авторство – Некомерцијално – Да се дели под истите услови –
Дозволено е умножување и дистрибуирање на делото на било кој медиум и формат. Мора да се наведат податоци за изворното дело и да се постави линк до лиценцата, како и да се нагласи дали изворното дело е изменето. Ако се преработува изворното дело или се надоградува, новото дело мора да се дели под истата лиценца. Материјалот не смее да се користи за комерцијални цели.

Лиценца CC BY-ND

Attribution-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-ND 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Авторство – Без преработка – Дозволено е умножување и дистрибуирање на делото на било кој медиум и формат, дури и за комерцијални цели. Мора да се наведат податоци за изворното дело и да се даде линк до лиценцата, како и да се нагласи дали изворното дело е изменето. Ако се преработува изворното дело или се надградува, изменетото дело не смее да се дистрибуира.

Лиценца CC BY-NC-ND

Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Авторство – Некомерцијално – Без преработка – Дозволено е умножување и дистрибуирање на делото на било кој медиум и формат. Мора да се наведат податоци за изворното дело и линк до лиценцата, како и да се нагласи дали изворното дело е изменето. Материјалот не смее да се користи за комерцијални цели. Ако изворното дело се преработува или се надоградува, изменетото дело не смее да се дистрибуира.

Алатка CC0

CC0 (CC Zero)

“No Rights Preserved”

<https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/>

Избирајќи ја оваа лиценца, авторот комплетно се откажува од своите права и го предава своето дело во јавен домен. Тоа значи дека е дозволено умножување, односно копирање, дистрибуирање, јавно изведување на делото, негова преработка и користење и во комерцијални цели, за што не е потребно да се побара дозвола. Ова важи за сите држави.

Алатка Public Domain Mark

Public Domain Mark 1.0

<https://creativecommons.org/publicdomain/mark/1.0/>

“No Known Copyright”

- Се користи за дело идентификувано како без познати ограничувања според законот за авторски права, вклучувајќи ги сите сродни и соседни права;
- Можете да се копира, менува, дистрибуира и изведува, дури и за комерцијални цели, без да се бара дозвола.*

Како да изберете лиценца која ви одговара

<https://creativecommons.org/choose/>

 [Share your work](#) [Use & remix](#) [What We do](#) [Blog](#)

License Features

Your choices on this panel will update the other panels on this page.

Allow adaptations of your work to be shared?

☒ Yes ☐ No ☐ Yes, as long as others share alike

Allow commercial uses of your work?

☒ Yes ☐ No

Selected License

Attribution 4.0 International

This is a Free Culture License!

Help others

...

Have a web page?

Алатка за избирање лиценца на NI4OS

- License Clearance Tool - LCT <https://lct.ni4os.eu/lct/login>
- Лесен и автоматски пристап до информации за лиценци и нивно поставување;
- Цел: да обезбеди насоки за воспоставување на соодветна отворена лиценца потребна за создавање на нов (или синтетичен) збир на податоци, софтвер и сл. или за повторна употреба на постоечка нелиценцирана содржина;
- Наменета за истражувачи и истражувачки организации.

Dashboard

Resource driven clearance

License driven clearance

License information

My Clearances

LCT

The intended use of the tool is to provide a guided approach for establishing the proper open-source license required for the creation of a new (or synthetic) dataset, media, software etc. or for the re-use of existing unlicensed content. Target audience is mainly researchers and research organisations.

Resource driven clearance

I have a resource and want to clear derivate work licenses

License driven clearance

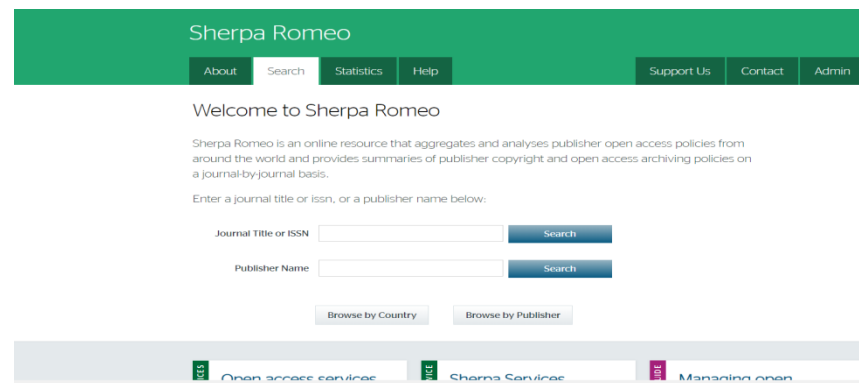
I have a target license and want to understand license compatibility for initial resources

Sherpa Romeo

- Онлајн ресурс кој ги собира и анализира политиките за отворен пристап на издавачите од целиот свет;
- Обезбедува важни информации за политиките во однос на авторските права и на архивирање во отворен пристап;
  - Верзија која е дозволено да се постави;
  - Траење на ембарго периодот;
  - Лиценцата под која може да се дистрибуира депонираната верзија.

<https://v2.sherpa.ac.uk/romeo/>

Title	Journal of Management in Engineering [English]
ISSNs	Print: 0742-597X Electronic: 1943-5479
URL	http://pubs.asce.org/WorkArea/linkit.aspx?LinkIdIdentifier=id&ItemID=2147486721&libID=2147486721
Publishers	American Society of Civil Engineers [Society Publisher]

Publisher Policy

Open Access pathways permitted by this journal's policy are listed below by article version. Click on a pathway for a more detailed view.

Published Version	None CC BY Institutional Repository, Journal Website	+
Accepted Version	None Any Repository, ResearchGate, +1	+
Submitted Version	Not Permitted	+

For more information, please see the following links:

- [Reuse Author's Own Material](#)

Title	Journal of Management in Engineering [English]
ISSNs	Print: 0742-597X Electronic: 1943-5479
URL	http://pubs.asce.org/WorkArea/linkit.aspx?LinkIdentifier=id&ItemID=2147486721&libID=2147486721
Publishers	American Society of Civil Engineers [Society Publisher]

Publisher Policy

Open Access pathways permitted by this journal's policy are listed below by article version. Click on a pathway for a more detailed view.

Published Version

 None
  CC BY

 Institutional Repository, Journal Website

 OA Fee	This pathway has an Open Access fee associated with it
 OA Publishing	This pathway includes Open Access publishing
 Embargo	No Embargo
 Licence	CC BY 4.0
 Copyright Owner	Authors
 Location	Institutional Repository Journal Website

Accepted Version

 None

 Any Repository, ResearchGate, +1

 Embargo

No Embargo

 Location

Any Repository

Institutional Repository

Named Academic Social Network (ResearchGate)

 Conditions

Must link to publisher version at ASCE Civil Engineering Database
(<http://cedb.asce.org>)

Publisher copyright and source must be acknowledged

Set statement to accompany deposit (see policy)

Submitted Version

 Not Permitted

 Not Permitted

This policy does not allow for Open Access for this version.

For more information, please see the following links:

- [Reuse Author's Own Material](#)
- [Open Access Options and Rights](#)

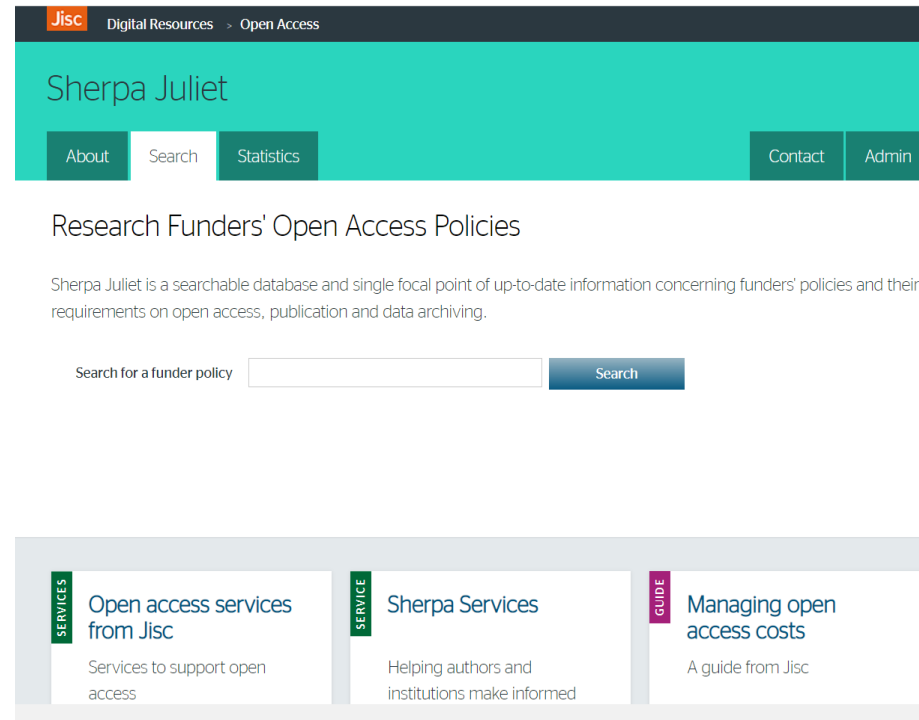
Record Information

Sherpa Juliet

- Алатка која им овозможува на истражувачите и библиотекарите да ги видат условите на финансиерите за објавување со отворен пристап – политиките и барањата околу отворен пристап, објавување и архивирање на податоци.

<https://v2.sherpa.ac.uk/juliet/>

Sherpa Juliet

[About](#)[Search](#)[Statistics](#)[Contact](#)[Admin](#)

Name/Acronym matches "European Commission "

Displaying results 1 to 2 of 2.

[Refine search](#) | [New search](#)Order the results: [Reorder](#)

1.

[European Commission \[FP7\]](#)**Requires** OA
Archiving**No policy for** OA
Publishing**Encourages** Data
Archiving**Belgium** Country

2.

[European Commission \[Horizon 2020\]](#)**Requires** OA
Archiving**Encourages** OA
Publishing**Encourages** Data
Archiving**Belgium** Country

Displaying results 1 to 2 of 2.

[Refine search](#) | [New search](#)Order the results: [Reorder](#)

European Commission [Horizon 2020]

Funder Information

Funder Name	European Commission [Horizon 2020] [English]
Funder URLs	http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm [English]
Identifiers	FundRef DOI: 10.13039/100010661
Country	Belgium

Requires Open Access Archiving

Encourages Open Access Publishing

General Open Access Policy

Encourages Open Data Archiving

Record Information

European Commission [Horizon 2020]

^ Funder Information

Funder Name	European Commission [Horizon 2020] <small>[English]</small>
Funder URLs	http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm <small>[English]</small>
Identifiers	FundRef DOI: 10.13039/100010661
Country	Belgium

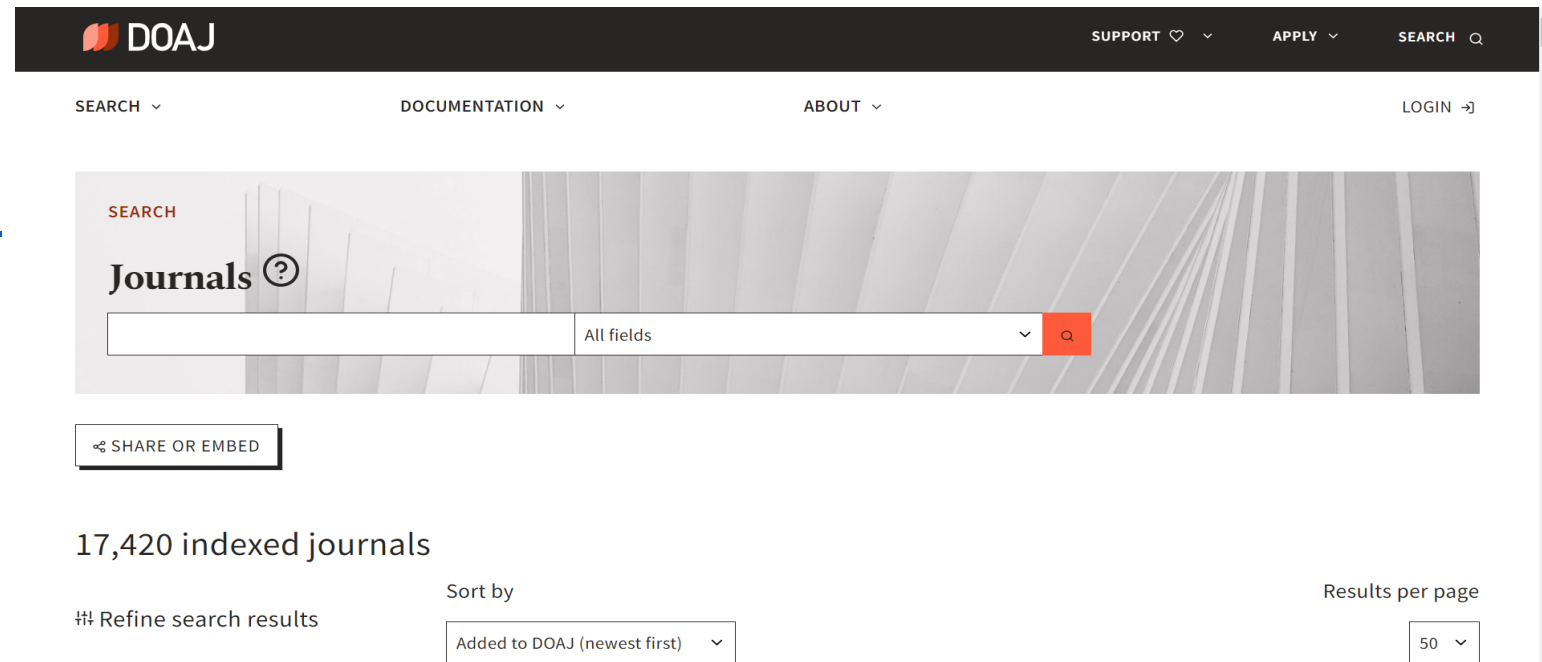
^ Requires Open Access Archiving

Requirement	European Commission [Horizon 2020] requires Open Access Archiving
What to archive	Peer-reviewed publications
Publication version	Publisher's version (Preferred) Author's final version (Optional)
When to archive	At the earliest possible opportunity
Permitted Embargo	6 months

DOAJ - Directory of Open Access Journals

- Алатка за пребарување на квалитетни списанија со отворен пристап;
- Содржи речиси 17.500 рецензирани списанија со отворен пристап од сите области;

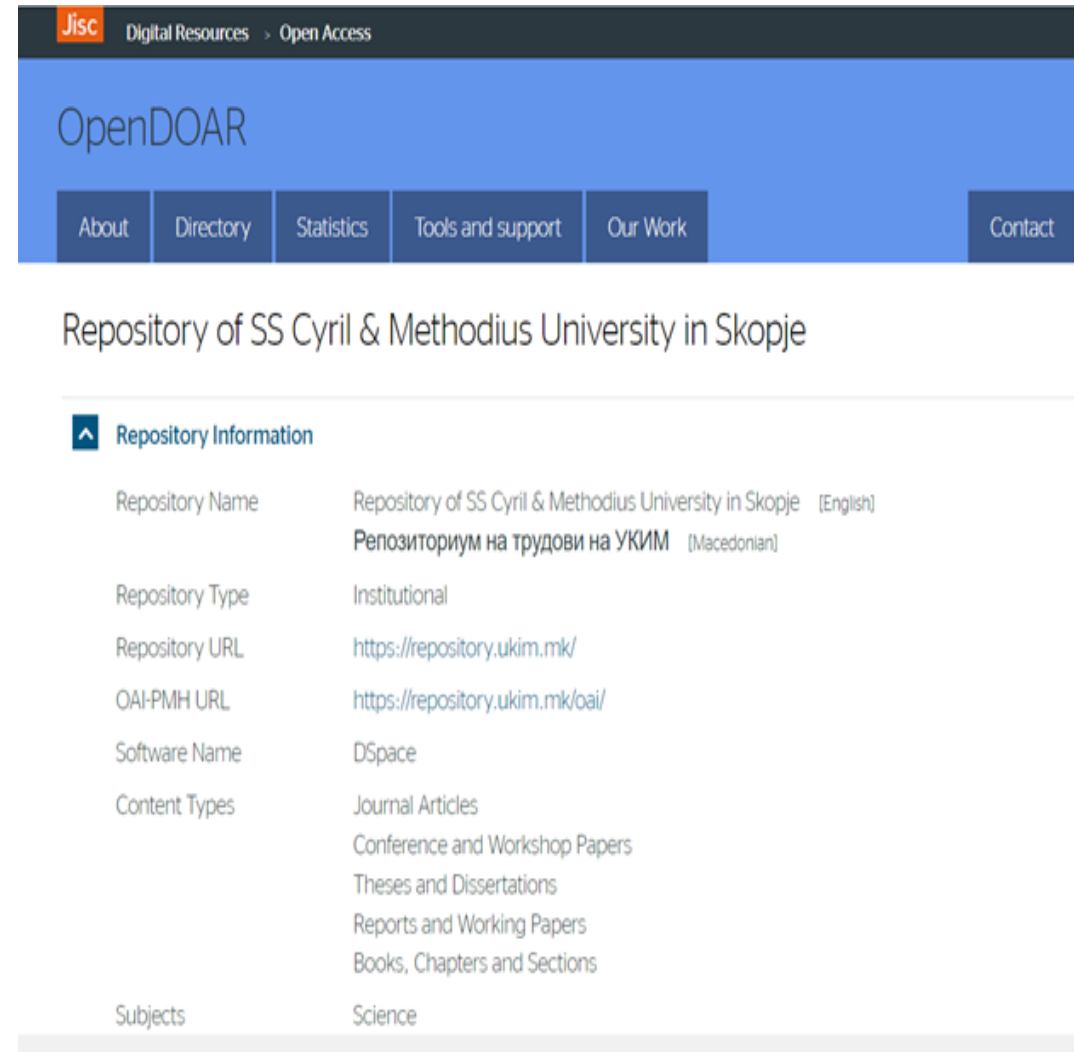
<https://doaj.org/>

OpenDOAR - Directory of Open Access Repositories

- Глобален индекс на репозиториуми од отворен пристап;
- Може да се пребаруваат репозиториуми по повеќе критериуми, на пр. локација, софтвер, вид на содржини;

<https://sparceurope.org/what-we-do/open-access/>

The screenshot shows the OpenDOAR website interface. At the top, there is a navigation bar with the Jisc logo and links for Digital Resources and Open Access. Below this, the OpenDOAR logo is displayed. A secondary navigation bar contains links for About, Directory, Statistics, Tools and support, Our Work, and Contact. The main content area features the title 'Repository of SS Cyril & Methodius University in Skopje'. Underneath, there is a section titled 'Repository Information' which contains a table of details.

Repository Name	Repository of SS Cyril & Methodius University in Skopje (English) Репозиториум на трудови на УКИМ (Macedonian)
Repository Type	Institutional
Repository URL	https://repository.ukim.mk/
OAI-PMH URL	https://repository.ukim.mk/oai/
Software Name	DSpace
Content Types	Journal Articles Conference and Workshop Papers Theses and Dissertations Reports and Working Papers Books, Chapters and Sections
Subjects	Science

„Под академска слобода го подразбирам правото да се бара вистината и да се објавува и да се поучува за она што некој смета дека е вистина. Ова право подразбира и должност: не смее да се сокрива ниту еден дел од она што некој увидел дека е вистина. Очигледно е дека секое ограничување на академската слобода резултира со попречување на ширењето на знаењето меѓу луѓето и со тоа го попречува рационалното расудување и дејствување“.

Алберт Ајнштајн

“By academic freedom I understand the right to search for truth and to publish and teach what one holds to be true. This right implies also a duty: one must not conceal any part of what one has recognized to be true. It is evident that any restriction of academic freedom acts in such a way as to hamper the dissemination of knowledge among people and thereby impedes rational judgment and action.”

Albert Einstein

2. дел :

Цитирање

Што претставува цитирање?

- Стандардизиран метод за прикажување на користени интелектуални извори и идеи при изработка на научен труд;
- Цитатите:
  - Обезбедуваат докази за потврдување или побивање на идејата;
  - Даваат кредибилитет на трудот со овозможување на увид во тоа од кои извори доаѓаат користените информации;
  - Вклучуваат основни информации за идентификување на користениот материјал.

Зошто се цитира?

- Да се истакнат сопствените идеи;
- Да се засили сопствениот аргумент;
- Да се прикажат различни перспективи;
- Да се овозможи проверка на факти;
- Да се почитуваат моралните права на авторот;
- Да се избегне плагијаторство.

Што се цитира?

☒ Зборови на друг автор/и	☒ Општо познати факти
☒ Идеи на друг автор/и	☒ Поговорки
☒ Туѓа интелектуална сопственост	☒ Изреки
☒ Статистички податоци собрани од некој друг	☒ Аксиоми

Начини за цитирање на изворот

- Цитат (англ. *quoting*)
  - Точна репродукција на изговорени или напишани зборови;
  - Се ставаат во значајни наводници;
- Парафразирање (англ. *paraphrasing*)
  - Пренесување на туѓи зборови со свои;
  - Парафразираните цитати обично се со слична должина како речениците што се цитирани;
  - Не се ставаат под наводници;
- Резимирање (англ. *summarising*)
  - Сумирање на оригиналниот текст и изразување на главната идеја со свои зборови.

Цитат и листа на користена литература

- Податоците за цитираниот извор се внесуваат на две места:
  - Непосредно кај цитатот, во рамките на текстот (англ. *in-text citation*);
  - На крајот од трудот, како „Литература“, „Библиографија“, „Користена литература“ или „Користени извори“ – подетален опис на изворите користени во трудот.
- Изворите што не се користат во самиот труд не се наведуваат во делот за користена литература, туку во „Дополнителна литература“ или „Препорачана литература“.

Список на користена литература

- Секогаш изворот се наведува на јазикот и писмото на кое е напишан;
- Користените единици на кирилица се пишуваат посебно од единиците на латиничното писмо кога се користи азбучен/алфабетски начин;
- Онлајн извори.

Системи за означување на цитати:

Ванкуверски систем

- Нумерички систем на нотирање - ставање ознака и наведување на изворот во фуснота, на крајот од поглавјето или на крајот на трудот;
- Најмногу се користи во медицината и другите природни науки
  - Цитатите се означени со арапски бројки во обични или квадратни загради, или во форма на надреден знак:

цитат (1), цитат [1], цитат¹, цитат^[1].

Цитат во самиот текст	Изворите секогаш треба да се цитираат правилно (1).
Користена литература	1. Pears R, Shields G. Cite them right: The essential referencing guide. 11th ed. London: MacMillan; 2019.

Системи за означување на цитати:

Харвардски систем

- Систем автор-датум, ознаката ги содржи авторот и годината на објавување на трудот или бројот на страницата во загради.
- Прикажува информации за изворот во самиот текст:

цитат (Презиме на автор/и, година)

Цитат во самиот текст	Изворите секогаш треба да се цитираат правилно (Pears and Shields, 2019).
Користена литература	Pears, R. and Shields, G. (2019) <i>Cite them right: The essential referencing guide</i> . 11th ed. London: MacMillan.

Стилови на цитирање

- Еден **стил на цитирање** дефинира кои податоци се неопходни за цитирање и каков треба да биде редоследот на тие податоци, како и интерпункцијата и останатото форматирање;
- Стиловите на цитирање водат потекло од различни организации и институции и најчесто се тесно поврзани со одредена гранка на науката
  - на пр. АПА (APA) - Американското здружение на психолози;
- Научните списанија во упатствата за автори вообичаено наведуваат кој стил го поддржуваат;
- Принцип на доследност.

Најчести стилови на цитирање

СТИЛ	Институција	Науки во кои најчесто се користи
APA	American Psychological Association	Психологија, општествени науки
MLA	Modern Language Association	Уметност, книжевност, хуманистички науки
AMA	American Medical Association	Медицина, биологија
Chicago	Chicago Citation Style	Историја, економија, општествени науки
CSE	Council of Science Editors	Природни науки
ACM	Association for Computing Machinery	Компјутерски науки
IEEE	Institute of Electrical and Electronics Engineers	Електротехника и др. инженерски науки

Софтверски алатки за цитирање

- Функции:
  - Зачувување и организирање на користените извори
  - Можност за белешки
  - Креирање на список на користена литература (библиографија)
  - Внесување на цитати во текстот или внесување фусноти (footnotes & endnotes).
- Некои од најчесто користените софтверски алатки:

zotero

EndNote™

Користена литература

- Arizona State University Library (2021). *Understanding Open Access*. <https://libguides.asu.edu/openaccess>
- Coalition S. (2022). *Plan S: Plan S Principles*. https://www.coalition-s.org/plan_s_principles/
- David, P. A. (2008). The historical origins of 'Open Science': An essay on patronage, reputation and common agency contracting in the Scientific Revolution. *Capitalism and Society*, 3(2). <https://ssrn.com/abstract=2209188>
- Macan, B. i Melinščak Zlodi, I. (23.02.2021). *Smijem li i zašto je dobro pohraniti svoj rad u repozitorij? Autorsko-pravna pitanja i otvorena znanost* [PowerPoint prezentacija]. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:422147>
- Moslavac, A. (2019). Otvorena znanost, institucijski repozitoriji i uloga visokoškolske knjižnice. *Knjižničar/Knjižničarka : e-časopis Knjižničarskog društva Rijeka*, 10, 42 – 56. <https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri%3A1911/datastream/FILE0/view>
- Morrison, C., Secker, J., Vezina, B., Ignasi L. I J., & Proudman, V. (2020). *Open Access: An Analysis of Publisher Copyright and Licensing Policies in Europe, 2020*. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4046624>
- Rubow, L., Schofield, B., Shen, R., & Samuelson Law, Technology and Public Policy Clinic. (© 2015). *Understanding Open Access: When, Why & How to Make Your Work Openly Accessible*. Authors' Alliance, Berkley Law University of California. <https://authorsalliance.org/wp-content/uploads/Documents/Guides/Authors%20Alliance%20-%20Understanding%20Open%20Access.pdf>
- Sigleton, A. (2014). The first scientific journal. *Learned Publishing* 27(1), 2-4. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1087/20140101>
- SUNI Oneonta (2022). *Open Access*. <https://suny.oneonta.edu/milne-library/open-access>
- Хемијски факултет, Универзитет у Београду. *Репозиторијум Хемијског факултета – Cherry: Упутство за кориснике*. http://cherry.chem.bg.ac.rs/Files/Uputstvo_za_korisnike.pdf

Корисни извори

- Jhangiani, R. & Biswas-Diener, R. (eds.) (2017). *Open: The philosophy and practices that are revolutionizing education and science*. Ubiquity Press. DOI: <https://doi.org/10.5334/bbc>
- Purdue Online Writing Lab. https://owl.purdue.edu/owl/purdue_owl.html
- Sauber, P. (2012). *Open Access*. The MIT Press.
<https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/26065/1004020.pdf;jsessionid=DE780C5DE5C0D281C0209AD698E24557?sequence=1>

ВИ БЛАГОДАРАМ ЗА ВНИМАНИЕТО!

<https://ni4os.eu/>

The NI4OS-Europe project is funded by the European Commission under the Horizon 2020 European research infrastructures grant agreement no. 857645